

Barbarismele din arta contemporană

The Barbarisms of Contemporary Art

(Abstract)

Nowadays we are to face a quasy-problem. I have in mind the way we can understand contemporary art from perspectives that have to do with our actual society, where we encounter a context based on the dependency on making fame and on gaining immediate profit. These issues have already been discussed, but what this particular tendency leads to hasn't stirred much interest. How can we define the elements that lead to such a hastily created art? How can we name the phenomena that give birth to or are produced by them? The problem that I raise consists in identifying the group of such elements and phenomena, namely the barbarisms of contemporary art.

Keywords: contemporary art, barbarisms of contemporary art, café Kultur, art pure and simple.

Barbaria culturală - *Cultura de cafea*

Astăzi, când vorbim despre conceptul de barbarie, constatăm că acesta a ieșit din sfera expresiei milenare *noi și ceilalți*, expresie care a învelit acest concept, l-a ajutat să se dezvolte și să se formeze și care i-a oferit cele mai clare interpretări și semnificări. Termenul *ceilalți* nu își mai găsește loc în definirea conceptului *barbarie*, iar acest fapt se petrece datorită faptului că în lumea contemporană nu mai încap nici o urmă sau rămășiță de necunoscut, cu alte cuvinte, nu mai există nici un domeniu sau spațiu: cultural, geografic, tehnic, economic, politic, artistic și mediatic, care să aibă prea multe necunoscute la nivelul cunoașterii elementare, astfel că *barbaria* nu se mai definește în raport cu alții, și mai cu seamă în raport cu o individualitate intimă, un eu intim. Barbaria devine din simplu concept care se opune, pe de o parte culturii autentice, iar pe de altă parte civilizației, sensuri pe care le-a avut

sau le-a căpătat de-a lungul istoriei, un concept care nu mai face obiectul unei diferențieri, ci obiectul unei acțiuni, al unei manifestări. „Barbaria în artă”, pentru că pe aceasta o supunem discuției, a devenit o expresie specifică unor acțiuni la nivel individual, exprimând un element sau un fapt care nu rezultă, sau nu este generat, din sau pentru a respecta o normă sau un sistem axiologic, atestat de un anume for sau organizație cu un anumit specific, al cărui activitate este să valideze sau să autentifice un act artistic. *Barbaria* este o acțiune intimă, interioară¹ individului, care denotă o stare de spirit, un mod de exprimare în societate, în cazul nostru în societatea sau comunitatea artistică. *Barbarul ar fi în noi* și se manifestă atunci *când eul se revoltă împotriva acestei lumi* spune Jean – Francois Mattéi², evidențiind faptul că actul barbariei este

---

¹ Jean – Francois Mattéi, *Barbaria interioară – Esu despre imundul monden*, Traducere de Valentina Bumbaș – Vorobiov, Editura Paralela 45, Pitești, 2005, p. 45.

² *Idem*.

un act care se manifestă sub forma unei idei sau al unui chip interior, în scopul unui protest față de ceea ce te oprește, prin limite impuse să te exprimi așa cum vrei tu, idee care de obicei nu este agreată sau susținută suficient. Cu alte cuvinte ar spune Jean – Francois Mattéi *barbaria este ... dezertare a sinelui și regresie a eului*³, cuvintele alese de acesta (dezertare și regresie) fiind caracteristica și specificul conceptului de barbarie.

Barbaria în artă pare să fie una mai puțin violentă, cel puțin atunci când vorbim de categorii și aprecieri estetice. Iar acest fapt rezultă deoarece barbaria nu mai opune două tabere, una superioară alteia, una inferioară alteia din punct de vedere al culturii și al civilizației. Astăzi barbaria doar scoate în evidență slăbiciunile individuale. Vorbind despre barbarisme din arta contemporană, putem scoate în evidență, pe de-o parte slaba pregătire profesională a artiștilor, incapacitatea de a deprinde suficiente cunoștințe necesare exprimării artistice și insuficiența cunoștințelor teoretice elementare acumulate, iar pe de altă parte, o slabă replică artistică (alternativă) la arta executată după norme și principii estetice, considerate necesare.

Dacă analizăm mai adânc problema barbarismelor în arta contemporană, constatăm că o primă alternativă evidențiată o putem exemplifica foarte ușor prin ceea ce se numește amatorism. Amatorul își ascunde slăbiciunea artistică sub o imagine, în care pozează ca victimă a normelor, iar din cauza acestora, ar spune el, nu i se dă șansa unei exprimări artistice libere, faptul că nu este susținut în lupta sa cu forumul de autentificare artistică, îl antrenează frenetic și cu un entuziasm ieșit din comun îl face să susțină și să creadă că i se pun piedici, astfel că el nu poate arăta lumii de ce este

³ *Ibidem*, p. 46.

capabil geniul său artistic, revoluționar. Concluzionez prin a spune că „slăbiciunea încearcă uneori să se dea drept virtute și, în consecință, drept forță morală”⁴.

Iar pentru al doilea tip de evidențiere a barbarismelor din arta contemporană, putem aduce argumente cum ar fi: *artificialul* și *frauda*⁵. Slăbiciunea artistică de a nu fi capabil să aduci o replică puternică, bine susținută și bine argumentată, ca alternativă viabilă pentru arta realizată după norme și principii teoretice, estetice, cunoscute și recunoscute la nivel global, după care se stabilește valoarea și încadrarea în gen a unei opere, aduce în sfera artisticului pe de o parte *artificialul*, iar pe de altă parte *frauda*. Întâlnim aici două specii de barbarisme care constau pe de-o parte, în cazul artificialului, în a apela fără menajamente la diferite tertipurii aflate în afara normelor, pentru a ieși în evidență, pentru a obstrucționa opera și autorul, pentru a modifica autenticitatea, pentru a insera elemente nespecifice, ori a elimina elemente specifice; iar pe de altă parte, în cazul fraudei, caracterul de barbarism constă în acțiunea ilegală de a falsifica, de a distruge, de a expune falșuri, de a copia și imita.

Prin simplul fapt evidențiat mai sus, de a cataloga barbarismele ca acte de slăbiciune a eului individual, am încercat

⁴ Jean – Francois Mattéi, *Op. Cit.*, p 49.

⁵ Este evident faptul că, atunci când apelăm în demersul nostru de a reuși și a obține performanțe remarcabile, apelând la o suită de artificii de genul „îngrășatul porcului înainte de ajun”, sau la un întreg arsenal de unelte, folosite pentru a acoperi eventuale neîncadrări în timp sau de a astupa eventuale lacune textuale, contextuale, materiale etc.; cu alte cuvinte, avem de a face cu o fraudă, subtilă de altfel, inițial neglijabilă sau puțin sesizabilă la o primă vedere și analiză a operei, care are efect de *bombă întârziată*. În momentul în care este depistată, această bombă nu mai poate fi oprită, iar acest act, la început bine intenționat, devine un act brutal – barbarism – cu efecte negative atât asupra autorului, cât și asupra operei sale.

să argumentez teza conform căreia, astăzi, barbaria în artă este un fenomen, a cărei acțiune asupra culturalului este una negativă. Datorită caracterului slab al barbarismelor, influența lor asupra esteticii și teoriei artelor este totuși una minoră. Artistul veritabil este unul care nu cade în capcanele săpate de tertipurile unei barbarii, ci evită de fiecare dată hăurile acestora, astfel dovedind o metacoloană vertebrală artistică. Pentru că a fi artist nu înseamnă numai a crea opere, ci a cunoaște întreg mediu artistic, cu pozitivele și negativele lui, mediu din care trebuie în mod necesar selectat ceea ce face obiectul bunului simț artistic. Barbaria în artă este în această poveste elementul negativ, care datorită originii sale interne, naturii sale individuale și caracterului slab al manifestării, contribuie la aspectele negative ale artisticului, într-un procent insignifiant, însă demn de luat în considerare.

Aceste barbarisme sunt printre acele elemente datorită cărora se cizează cultura. Așadar acestea fac parte din sfera culturalului, concept care nu se poate defini fără a se raporta la barbarisme, fără a le lua în seamă. Vorbim astfel de „barbarisme culturale”⁶, aspecte, elemente, fenomene, acțiuni, care ajută la conturarea conceptului de cultură. Analog, putem spune și despre barbarismele în artă. Acestea reprezintă o parte din „barbarismele culturale”. *Amatorismul, artifiiciul sau fraudă*, nu sunt altceva decât exemple de barbarisme ale artei contem-

porane, exemple care se întâlnesc la tot pasul și la a căror extindere și răspândire participă, pe de-o parte, dezvoltarea tehnicii și mijloacelor prin care ne ușurăm actele cultural-artistice, iar pe de altă parte, ușurința cu care oricine poate să procure aceste mijloace, „prețurile” lor accesibile și accesul nelimitat la acestea. Constatăm că oricine, oricând și la orice oră, poate să facă artă, să critice arta, să o analizeze, sau să se întituleze artist veritabil.

În aceste condiții putem spune că asistăm la un fenomen cotidian pe care îl putem denumi *cultura de cafea*⁷. Acest fenomen se face prezent respectând și preluând tradiția vechilor saloane ale secolelor al XVIII-lea, al XIX-lea și de la începutul celui de-al XX-lea, când nobilii, oamenii cu influență și cei care pretindeau sau aspirau la un mediu social, denumit pe atunci înalta clasă, se adunau într-un cadru festiv și fie își cucureau partenerii sau partenerii prin dansuri specifice claselor înalte, fie profitau de un mediu larg, frecventat de multe personalități, pentru a expune teze, a lansa cărți și teze: culturale, artistice, filosofice, politice etc. Însă erau foarte puține cazurile în care aveau loc astfel de activități cu înalte aspirații, de cele mai multe ori se imitau activitățile artistice și culturale, fiecare fiind în egală măsură filosof și om de cultură, în egală măsură pictor și sculptor etc., fiecare pricepându-se la multe astfel de activități, cu toate că, *de facto* erau niște amatori înnăscuți. Astfel de imitații erau cunoscute sub expresia *barbaria de salon*⁸. Astăzi, aceasta este înlocuită de *barbaria de cafea*, locul întrunirii oamenilor cu înclinații amatoricești, așa-zis cunoscători ai culturii și artisticului, fiind cafeneaua. Fiecare face cultură și politică, oricine poate pune țara la

⁶ De fapt, atunci când alăturăm în aceeași expresie două concepte aparent aflate în opoziție, conceptul de barbarism și conceptul de cultură, rezultând expresia *barbarisme culturale*, nu avem în minte altceva decât diminuarea efectului pe care îl are conceptul cu o încărcătură negativă mai mare, anume cel de barbarism. Dacă am fi folosit expresia culturii barbare, am fi degenerat de la subiectul temei propuse și ne-am ciocni de ideea de a diminua efectul pozitiv al conceptului de cultură.

⁷ Jean – Francois Mattéi, *op. cit.*, p. 10.

⁸ *Ibidem*, pp. 10-11.

cale, oricine poate fi elaboratorul vreunei teorii științifice sau filosofice, oricine poate critica sau poate adopta poziția artistului profesionist, savurând liniștit o cafea în compania, cunoscuților, prietenilor, sau colegilor, citind și meditănd asupra problemelor apărute în ziarul cumpărat din colțul străzii, toate acestea sub pretextul *cafelei de dimineață*.

Important de reținut și de înțeles este faptul că, ceea ce duce la răspândirea barbarismelor culturale și implicit a barbarismelor din arta contemporană, sunt accesul nelimitat la orice canal media, accesul nelimitat la informație, uniformizarea maselor și accesul acestora în toate domeniile culturalului și artisticului indiferent de pregătirea și capacitatea lor.

Arta pur-și-simplu

Arta *pur-și-simplu*⁹ este expresia unei manifestări artistice care promovează ideea unei arte create după modele deja existente, în conformitate cu deja bine-cunoscutele trasee și linii ale teoriei estetice. Nu este vorba despre o artă așa-zis conservatoare, nici despre o artă tradiționalistă, ci mai cu seamă o tendință a artiștilor contemporani de a păstra canoanele clasice, de a face artă fără să fie inovatori, de a crea ambianțe *pur-și-simplu* artistice și nimic altceva în plus, considerându-se că inovativul și elementele non-clasice ar trimite opera artistică în sfera non-convenționalului și astfel s-ar denatura forța estetică a acesteia sau ar mări distanța dintre receptor (privitor,

⁹ Termen preluat cu înțeles cu sensul de artă care se încadrează în canoanele curentelor și stilurilor artistice deja existente, din *Art Gallery – Viața și operele marilor protagoniști ai artei, Modigliani*, Editura De Agostini, Nr. 9, 2007, p. 6, aici cu sensul de a diferenția în contextul contemporan al artei, arta clasică și modernă de arta inovativă, dar non-canonice.

admirator) și emitent (artist, creator). Toate acestea ar putea duce la o răceală inevitabilă între aceste două părți, prin care relația artistică dintre cei doi (emitent și receptor) ar fi în pericol de a dispărea, actul artistic astfel nu ar mai fi un *aspect axiologic*¹⁰ providențial în sfera conceptuală a artei.

Pur-și-simplu este expresia aceluia tip de artă care se face conform principiilor de bază pre-existente, care nu aduce inovație decât prin stil, metodă, coloristică, forme și aliniament. „Deosebitul” și „ieșitul din comun” sunt elemente eliminate încă din faza de concepție a operei artistice. Autorii operelor sunt adepți fideli ai unui anumit curent artistic, sunt apropiați unui stil sau al unui autor care a reușit să se impună și se plasează în umbra autorității sale, sau cel mai adesea, se preferă continuarea, dezvoltarea și îmbogățirea stilului sau curentului favorit. La o primă observare și la o primă analiză, putem să constatăm că, pe de-o parte, asistăm la actul de *consolidare* a unui curent artistic, noii adepți și noile opere întregesc colecții, finisează stiluri, organizează prezentări și definitivează cadrul de manifestare al curentului, permițându-i să se individualizeze față de altele. Pe de altă parte, este vizibil actul de *conservare* al unui stil, prin crearea cadrelor limitative, prin stabilirea membrilor marcanți și promovarea lor, iar prin faptul că operele noilor adepți reușesc să se încadreze în stilul operelor personalităților marcante, stilul se auto-finisează și se auto-perfec-tează.

Arta *pur-și-simplu* nu vrea și nici nu își poate permite mai mult de atât. Așadar avem de a face cu actul de *consolidare* și apoi cu actul de *conservare*. Nu încapă nici

¹⁰ Jean-Baptiste Du Bos, *Cugetări Critice despre poezie și pictură*, Traducere de Maria Carpov, Editura Meridiane (Biblioteca de artă – Artă și gândire), București, 1983, p. 212.

o îndoială, că printre adepți și operele lor, s-au strecurat atât artiști geniali, care și-au depășit măștri și au revoluționat stilul, cât și autori care au creat opere aproape perfecte și atât de bine realizate, cu toate că nu au căpătat celebritatea.

Stilurile artistice și curentele cunoscute, de altfel destul de multe, încurajează prin *conservare* și *consolidare* conceptul de „imitație”. Din dorința de a se înscrie pe palierul descris de aceste două concepte aproape orice artist nu face altceva, decât să imite opere celebre, iar astfel căpătând experiență artistică și îndemânare sau dexteritate de a crea în stilul ales să îl reprezinte. Încurajarea imitației este un „act de barbarie” și se înscrie pe linia aspectelor barbare în arta contemporană. Cu toate acestea, este singura obiecție negativă care i se poate reproșa artei *pur-și-simplu*, atât *conservarea* cât și *consolidarea* sunt concepte oarecum slave ale expresiei „nimic mai mult”. Când îți dorești „nimic-mai-mult” decât se poate și când prin însăși principiile pe care dorești să le promovezi și pe care le consideri cele mai adecvate, permițând actul de imitație, atunci intervine ideea de complacere, care nu descrie altceva decât expresia „e bine și așa” sau „cu toate astea, mai bine așa”.

Arta pentru ceva, din ceva

Evident că nu facem artă din nimic și evident că nu se poate face nimic altceva din nimic. Nu facem artă pentru că vrem noi să ni se spună artiști sau pentru că așa credem că putem ieși în evidență din mediocritatea în care ne scaldăm cu plăcere. Și, de asemenea, nu facem artă doar de amorul artei. Arta nu o facem pentru că așa ni se năzarește nouă, arta nu o facem în speranța că ne poate aduce profit, ci din contră, arta se face din

pasiune¹¹, din simplul motiv prin care se poate împlini talentul. De cele mai multe ori, atunci când se promovează un nou talent și este adus în fața unei mulțimi căreia trebuie să fie prezentat, se pune foarte des întrebarea: *de ce pictezi?, de ce scrii?, pentru cine?*, etc. Deși aparent par simple, astfel de întrebări nu fac altceva decât să pună autorul în dificultate, să îngreuneze eventualul răspuns al acestuia. În momentul în care te afli în fața unei astfel de întrebări, introspecțiile sunt destul de adânci, iar cuvintele sunt niște ghimpi ai limitei noastre de exprimare. Astfel că răspunsul cel mai des întâlnit și folosit ca un tertip bine încetățenit în mintea artiștilor este: *să lăsăm arta să răspundă acestor întrebări*¹².

Ce doresc eu să evidențiez prin pledoaria anterioară este faptul că, deși în artă există aceste întrebări dintotdeauna, răspunsul nu este niciodată convingător. Artistul autentic niciodată nu poate răspunde altfel la întrebări de genul *de ce?*, *pentru ce?*, cu excepția unor mici comentarii pe marginea motivației personale. Este normal să nu punem aceste întrebări autorului, ci operelor și interpreților, cu alte cuvinte instanțelor care ne lasă loc de interpretare și impresie convenabilă. Importante nu sunt întrebările pentru autor: *de ce?*, sau *pentru ce?*, ci mai cu seamă întrebările retorice: *artă pentru ce?* și *artă din ce?*, chestiuni care aduc în față exact ceea ce ne interesează pe noi mai mult, anume, arta contemporană. Pentru că în arta contemporană, cea care este prezentă în cotidianul nostru, ne prezintă mereu mostre și frânturi de artă alcătuite din cele mai diverse materiale și făcute pentru a susține cele mai ingenioase cauze. Dacă mai sus am vorbit despre arta care nu dorea nici un fel de inovare,

¹¹ Ion Ianoși, *Hegel și arta*, Editura Meridiane, București, 1980, p.200.

¹² Jean-Baptiste Du Bos, *op. cit.*, p. 345.

ci doar să se mențină așa cum a fost ea concepută, pe motivul că altfel se denaturează sensul și codul principial al acesteia, în aceste rânduri urează să vorbesc despre discordia inovației și noului¹³, mereu în schimbare și mereu actualizat, astfel că niciodată nu poate fi încadrat în limite bine stabilite. Aceasta este arta contemporană cea care ne încântă astăzi simțurile, o artă făcută din te miri ce și pentru cine știe ce scopuri, mereu altele.

Cel mai elocvent exemplu este arta postmodernă și în general tot ceea ce este postmodern. De fapt dacă încercăm să dăm o definiție clară postmodernismului, ne-am prinde urechile în catalogări, clasificări, principii de bază, exemplificări, datări și reprezentări, iar astfel nu am face decât să ne lamentăm în fața a ceva care nu are nici o reprezentare clară. O definiție pur științifică nu am putea găsi niciodată. Ceea ce ne îngreunează o definire a acestui tip de artă este prefixul „post”¹⁴, care vine după modernitate. Nu este vorba despre o preluare a principiilor moderne și inventarea unui nou curent artistic pornind de la acestea, ci despre ceea ce caracterizează o anumită sferă artistică plasată în timp după perioada modernă¹⁵. Așadar specificul artei postmoderne este inovația permanentă, instabilitatea principiilor de bază (care de altfel sunt aproape insignifiante), preluarea principiilor din curentele artistice clasice și folosirea lor în alte scopuri, pentru alt fel de reprezentări, în alt mod și folosind alte materiale și forme de impact artistic.

Spre deosebire de modelele artistice clasice și moderne, postmodernismul și

artele contemporane, care folosesc alt tip de material, alt tip de suport artistic și reprezintă imagini care nu țin neapărat cont de principiile estetice legate de „frumos”¹⁶, folosind deseori grotescul și urâtul ca noi categorii estetice¹⁷, acestea fac parte din categoria „artelor care mor repede”. Am pus astfel față în față într-o distincție bipolară arte clasico-moderne și arte contemporane. Această distincție nu se suprapune întru totul, deoarece, pe de-o parte, nu toți artiștii moderni și clasici respectă principiile stilurilor și curentelor în care se înscriu sau pe care le reprezintă, iar pe de altă parte nu toți artiști contemporani sunt adepții inovației și mereu deschiși noului. Astăzi arta este diversificată astfel încât încă mai sunt artiști adepți ai clasicismului și artiști fideli principiilor moderniste, care împreună împart sfera artisticului cu cei care acceptă noul și se adaptează la noi metode, principii și idei.

Cele mai importante aspecte ale artei din ziua de astăzi, nu sunt acceptarea diversității în artă și adaptarea acesteia la nou, ci faptul că oferă artei *pluri-înțelesuri*¹⁸ și *trans-formări*. Aceste elemente de *pluri* și *trans*¹⁹, parvin artei pentru a descrie imensitatea formelor pe care acestea le poate căpăta. Formele artistice sunt descrise de două idei elementare. Pe de-o parte ideea de material, cu alte cuvinte, materialul folosit poate conferi operei de artă formă de prezentare, iar printre exemple putem exemplifica: sta-

¹⁶ Immanuel Kant, *Despre Frumos și bine*, selecție prefață și note de Ion Ianoși, Editura Minerva, București, 1981, pp. 210-211

¹⁷ *Art Gallery – Viața și operele marilor protagoniști ai artei*, Goya, Nr. 26, p. 24 – Picturile negre.

¹⁸ Suzi Gablik, *A eșuat modernismul*, Traducere de Viorel Zaicu, Editura Curtea Veche, București, 2008, p. 125.

¹⁹ Basarab Nicolescu, *Transdisciplinaritatea – Manifest*, Traducere de Horia Mihail Vasilescu, Editura Polirom (Colecția Plural), Iași, 1999, pp. 5-7.

¹³ Discordia fiind acele două expresii folosite anterior: *artă pentru ce? și artă din ce?*

¹⁴ Irina Stănciugelu, *Prefixul „post”, al modernității noastre – Studii de filosofie a culturii*, Editura Trei, București, 2002, p. 11.

¹⁵ *Idem*.

tuete din ceară, (astăzi pentru a se realiza astfel de opere de artă este nevoie de multă migală, ceva cunoștințe despre sculptură, modelaj, cromatică, preparare a tipului de ceară, spirit artistic etc., așadar un întreg arsenal de *pluri-* și *trans-*), design vestimentar, decorațiuni interioare, diferite opere de artă create din pet-uri, cârpe și alte materiale reciclate, spectacole de teatru realizate din baloane gonflabile de diferite forme – un spectacol care nu se joacă pe scenă, ci pur și simplu în aer etc. Pe de altă parte ideea de modalitate, și aici este vorba de termeni precum: *unde*, *cum*, *când*, și în nici un caz de *ce* sau *cât*, termeni care se referă la ceea ce am expus mai sus. Vorbim spre exemplu de: unde organizăm o expoziție de artă (în cimitir, într-o cafeenea sau într-un bar, într-un Mall sau într-o hală industrială, sub un pod sau „online” pe internet²⁰; cum aranjăm tablourile la un vernisaj, cum și când prezentăm artistul: de ziua națională sau în campanie electorală etc.

Întorcându-ne la întrebările de la care am plecat aș mai pune o dată întrebarea: artă pentru ce? În general artiștii răspund că fac astfel de artă, uneori șocantă sau alteori nemaîntâlnită, pentru a impresiona, pentru a ieși în evidență, pentru a inova sau pentru a împinge la extrem (a forța) limitele artistice. Cei mai conservatori ar spune că astfel de tertipuri și de „apucături” artistice nu au nici o valoare și s-ar plasa în sfera artiștilor care nu vor consacra și a căror operă este doar pentru moment, pentru o clipă de extaz artistic, pentru o încântare efemeră a simțurilor. Așadar, dacă suntem de acord cu aceștia, avem de a face, în ceea ce privește arta contemporană bazată pe

materiale și modalități, cu aspecte care țin de „barbaria în artă”. Altfel spus, exagerarea modalităților de a face artă și de a ieși cu ele în față pretinzând că ești un artist, iar ceea ce întreprinzi este o operă de artă, pe de-o parte, și insistența prin care se încearcă să indexeze la termenul „artă” pluri-diversitatea de materiale, din care se poate face artă, nu conduc decât la a ne face să credem că acestea sunt alte aspecte ale barbariei în arta contemporană.

Nu este necesar să credem că acestea sunt într-un tulpă adevărate, însă cu siguranță tot ceea ce este exagerat, tot ceea ce este surplus, tot ceea ce nu are valoare decât un timp foarte scurt, după care devine o obișnuință, iar principiile axiologice își pierd din intensitate în loc să sporească, acestea devin non-valori, non-opere de artă, non artiști, deci fără nici un menajament, aceste aspecte nu fac altceva decât să îmbogățească desaga „barbarismelor în arta contemporană”.

Aspecte și tendințe în arta contemporană, pe care le putem numi *barbare*

Foarte mulți oameni cu influență în forumurile artistice consacrate, adepți înfocați ai unor curente sau tendințe binecunoscute în artă, personalități marcante ale mediului artistic contemporan și artiști celebri, consideră unanim că asistăm astăzi la noi tendințe care scot în evidență un tip de artă ieșită din comun. Ce mai putem numi *artă ieșită din comun* atâta timp cât diversitatea și vastitatea acestui domeniu a ajuns parcă până acolo încât sunt forțate limitele de încadrare. Pluridisciplinaritatea²¹ sectorului artistic, deși la o primă vedere pare bine organizată, în realitate granițele și limitele de disciplinare și de catalogare sunt atât de

²⁰ Roland Brunner, *Psibanaliză și societate postmodernă*, Traducere de Luciana Penteliuc – Cotoșman, Editura Amarcord, Timișoara, 2000, p. 61.

²¹ Basarab Nicolescu, *Op. Cit.*, p. 55.

permissive încât nu se mai poate ține clar evidența tipurilor, clasificărilor și sub-categoriilor existente. Disciplinele artistice, atât de diversificate, se întrepătrund unele cu altele, în final putând spune că avem doar patru tipuri mari de discipline artistice: Artele vizuale, artele plastice, artele muzicale și artele literare.

Tipurile de artă de mai sus nu sunt băute în cuie și nici nu sunt definitiv încadrate astfel, sistemul disciplinelor artistic acceptă mereu noi și noi variațiuni, care mai de care mai spectaculoase și mai interesante, însă cert este că natura disciplinelor enunțate nu se va schimba niciodată, eventual poate să accepte variațiuni care să se dezvolte ulterior. Din nefericire și din pricina deschiderii oamenilor către diversitate și nou, nu toate variațiunile existente sunt demne de a fi luate în considerare, de a fi îndexate sau menționate ca aspecte de sine stătătoare. Tocmai aceste aspecte mai puțin influente în spațiul deja consacrat descriu spațiul „barbarismelor în artă”

Pentru început aș dori să vă descriu un aspect care tinde totuși să devină unul cât se poate de sine stătător. Dezvoltarea tehnicității și a instrumentelor tehnice disponibile întregii mase umane care își permite să le folosească, după ce a cucerit sectorul economic și administrativ, după ce și-a impus forța asupra domeniilor unde acțiunea umană chiar dorea un sprijin din partea tehnicii, a început încet, încet, să se infiltreze și în domeniul divertismentului și artisticului, domenii care țin de încântarea simțurilor și bucurarea acestora.

Spre exemplu este uimitor faptul prin care, cu ajutorul unor programe simple de calculator, putem crea falsuri și copii ale unor lucrări de artă celebre (film, muzică, pictură, literatură, etc.), accesibile astfel tuturor utilizatorilor de internet și rețele, este uimitor cum, datorită acestor

programe, putem denatura²² imagini pre-existente, de asemenea este uimitor și faptul că prin intermediul calculatorului ne putem ușura munca, creând galerii, expoziții și vernisaje virtuale. Ce să mai spunem despre faptul că asistăm la cumplitul paradox de a denumi un *bun informatician* (om al calculatorului și spațiului cibernetic) în același timp și un *veritabil artist*²³. Manipulând programele de calculator cu o mare ușurință, un astfel de om poate crea în timp record și fără nici o greutate majoră, o suită de tablouri virtuale. Cel mai bun exemplu este acela prin care o serie de auto-declarați artiști au creat imagini prin *proiectare fractalică*²⁴, rezultând surprinzătoare forme bazate în esența lor pe principii de calcul matematic computerizat. Iată cum imaginile fractalice, aparent haotice²⁵ și dezorganizate, pot devenii obiecte ale actului artistic, iată cum un cunoscător al programelor de proiectare cibernetică poate devenii peste noapte artist. Iată cât de ușor se ajunge astăzi la statutul de artist. Unde mai este în acest context *travaliul artistic* pe care trebuie să îl depună un creator.

Un alt aspect suspect de a fi catalogat „barbar”, este fără îndoială cel care se

²² Falsurile, copiile și denaturarea sunt permise atâta timp cât încă nu există încă o legislație clară și cât se poate de vigilentă, sau atâta timp cât nu există încă o instituție care să legifereze acest domeniu al cyber-spațiului în plină ascensiune și puseu informațional. Alimentarea acestuia cu opere și obiecte de artă sub forma imaginilor sau textelor, numai din motivul simplu și eficient de promovare și reclamă virtuală, constituie într-adevăr o problemă globală.

²³ *Art Gallery – Viața și operele marilor protagoniști ai artei*, Lorrain, Nr. 37, p. 4.

²⁴ Vezi expoziția: *Fractali - Armonie și Haos*, realizată de Asociația Culturală de Tineret *Argument 21*, găzduită de Biblioteca „V. A. Urechia” în perioada 5 - 20 august 2001, http://www.bvau.ro/bvau_kids/pg/www/fractali.html (pagină actualizată la data de 10.03.2009).

²⁵ *Idem*.

ascunde în spatele expresiei: *artă pentru evenimente fericite*. Cu alte cuvinte, în această categorie ar intra toți aceia care creează, organizează, recondiționează sau descriu anumite obiecte sau lucruri, fără a emite pretenții artistice, însă prin simplul fapt că tot ceea ce întreprind ei se înscrie sfera calității și profesionalismului, aceștia apar mereu în mintea maselor consumatoare de chilipiruri și mărunțușuri, artiști veritabili. Deși catalogate mediocre, masele manifestă un grad sporit de snobism, preferând mereu lucrurile arătoase (good-looking things) și bine lucrate. De fapt, *artă pentru evenimente fericite*, este sloganul acelora care fac lucruri deosebite și atât.

Au apărut pe piață, peste tot în lume, companii care au drept domenii de activitate organizarea de nunți, ceremonii, recepții, concerte etc., iar celor care se ocupă cu așa ceva, în contextul unei reușite, în cazul consacării și în eventualitatea impunerii lor pe piață, li se spun maestri sau chiar artiști. Ei posedă arta de a organiza evenimente. Pe toate stadioanele din lume vedem jucători de fotbal sau orice fel de sportiv care se prezintă exemplar, de altfel prin multă muncă și efort, realizând performanțe deosebite, prin talentul lor și prin strategiile pe care le adoptă în situații diferite. Aceștia sunt numiți și ei artiști, spre exemplu, Ronaldhinio este denumit *artist al balonului*, iar despre Maradona s-a spus mereu că este *artist la înscris goluri cu mâna*.

Astfel se tinde să denumim artist pe aproape oricine. Cutare sau cutare om posedă arta de a face ceva, indiferent ce. Magicianul este artist pentru că ascunde ceva sau face să apară ceva obstrucționând vederea, un cioban posedă arta de a face brânza, un tâmplar posedă arta de a prelucra lemnul, un bijutier posedă arta de a crea podoabe din pietre și metale prețioase, un medic posedă arta

de a vindeca oameni, un om de afaceri posedă arta de a negocia, un astrolog posedă arta de a ghicii sau intui viitorul etc. Ce se întâmplă de fapt? Este vorba de o reîntoarcere în antichitate, atunci când artist era cel acre practica o meserie²⁶. Iar pentru simplul fapt că se indică către ceva care a fost cândva în istorie, moment care trebuia depășit prin evoluția noastră și pentru faptul, deloc de neglijat, de a constata un regres, de a evidenția o întoarcere în timp, avem tot dreptul de a cataloga aceste aspecte mai degrabă „barbarisme”.

Intr-o lume a tehnologiilor de vârf, când artele sunt atât de diversificate și specializate și nu mai țin de breslele de meserii ca în Evul Mediu, când sensul termenului „artist” acceptă pe cel de „meserie” doar ca atribut, viceversa fiind aproape imposibilă: pot spune foarte ușor că sunt artist de meserie, însă nu pot spune că am meseria de artist. Dacă prima expresie denotă un act de rang înalt, artistul fiind dintotdeauna un om cu coloană vertebrală culturală deosebită, cea de-a doua expresie plasează artistul pe o treaptă mai joasă decât cea unde ar trebui să fie. Tocmai din aceste motive spun încă o dată și susțin vehement că atunci când spun „posed arta de a face ceva” mă plasez în sectorul „barbarismelor în artă”

În zilele noastre, când totul se desfășoară cu o viteză alarmantă și un ritm accelerat de dezvoltare și evoluție, parcă

²⁶ Pentru romani termenul „*artă*” nu mai era o simplă „*tehnă*”, evidențiind o îndemânare practică anume, ci preia din termenul grecesc „*kallos*” (καλλος - frumusețe) – Francisc E. Peters, *Termenii filosofiei grecești*, Ediția a III-a revăzută, Traducere de Dragan Stoianovici, Editura Humanitas, București, 2007, p. 147 – construind un concept, care desemna mai mult decât a practica un meșteșug sau a avea iscusință în a întreprinde ceva, termenul latinesc „*ars*” sugerând să se numească artă doar acele lucruri care încântă simțurile.

tot ceea ce se înscrie în sfera artei, pare evident că se îndreaptă din ce în ce mai mult către inovație. Oamenii sunt învățați să considere că un obiect sau un autor sunt părți integrate ale sferei artistice, numai atunci când respectă canoanele cunoscute de ei, coduri care ar descrie principiile de bază după care să se încadreze un obiect în rândul operelor de artă, sau un autor în breasla artiștilor. În realitate aceste considerente nu sunt altceva decât părerile și opiniile unor oameni simpli, unor oameni mediocri. Masele nu sunt pregătite profesional și nu au autoritate așa cum întâlnim în cercurile artistice elitiste, au dreptul la opinie însă nu și la verdicte, ceea ce nu duce decât la o denaturare a sensurilor. Astfel că în aparențele maselor, artele din ziua de azi capătă aprecieri bipolare. Pe de-o parte sunt plasate în sfera celor pozitive, iar în acest caz cel mai probabil sunt acceptate inovațiile, diversitățile și noile tendințe futuriste²⁷. Pe de altă parte decad în sfera celor negative, caz în care, masele se opresc sau se rezumă atunci când analizează, nu la obiecte și autori canonici, consacrați sau nu, la ceea ce este în afara acestora, obiecte și autori care nu primesc nici un credit și astfel devin elemente demne de eliminat din ceea ce înseamnă arte.

Dacă în ceea ce privește cadrele elitiste și normele forurilor artistice profesionale acreditate sau autorizate, analiza obiectelor pretendente la indexarea lor cu titulatura de „operă de artă” și încadrarea autorilor într-un stil anume conform unor grile prestabilite, acțiune care nu mai poate fi contestată, în ceea ce privesc opiniile maselor, autorii și obiectele realizate de ei, depind de impactul lor social, de șocul provocat, de ținta aleasă, de scopul propus și de modali-

tățile de apariție în fața acestora. Acolo unde incontestabilul nu are loc și este copleșit de interpretări și înțelesuri, arta lasă breșe și își diminuează aportul la încântarea simțurilor. Mai mult, nu mai putem vorbi despre încântare a simțurilor, ci de excitare momentană a acestora. Arta zilelor noastre poate fi descrisă astfel: un drum de la „opere de o frumusețe veșnică” la „opere frumoase, impunătoare și impresionante, însă cu caracter efemer”.

Aceasta înseamnă că undeva, arta actuală are o problemă legată de stabilitate. Astfel de probleme caracterizează de fel instabilitatea, fenomen care generează lacune și neînțelegeri. Acest context fragil dă naștere la ceea ce am numit eu „aspecte barbare în arta contemporană” sau „barbarisme în arta contemporană”.

Respectând principiul natural al proporțiilor, cel mai bine reprezentat în cultura și filosofia vieții din extremul orient prin ideograma „Yng–Yang”, unde principiul răului este diluat de cel al binelui și invers, într-o succesiune eternă, principii reprezentate în cultura și filosofia occidentală prin expresiile: „în tot răul este un bine”, „tot răul spre bine” și „binele învinge răul”, vom observa că și în cazul identificării barbarismelor în artă este un lucru pozitiv. Nu numai faptul că încercăm să vedem care sunt acestea și să le catalogăm drept aspecte negative în artă, ci mai cu seamă, după ce le-am identificat și le-am expus, să fim capabili să ne ferim de astfel de catalogări și să încercăm pe cât ne este cu putință să ne încadrăm în acești parametri.

Este posibil să fiu întrebat de ce sunt alăturați termenii care aparent nu au nici un punct comun. Doar aparent nu au nici un punct comun, deoarece termenul *barbarism* induce instantaneu ideea de

²⁷ *Art Gallery – Viața și operele marilor protagoniști ai artei - Kandinsky*, Nr. 35, p. 7.

„perioada marilor invazii barbare”²⁸, iar expresia „artă contemporană” induce întâi de toate la un curent artistic specific. Disocierile făcute până acum au arătat în ce sens putem corela cei doi termeni. Ceea ce îi leagă pe aceștia și fac din ei o expresie tematică, este acel conflict dintre „mase” și „elite”, așadar dintre două categorii cărora se adresează astăzi arta, fie în mod direct, fie în indirect, categorii sociale care își dispută între ele modalitățile de interpretare, de analiză și de percepere a artei din ziua de astăzi.

---

²⁸ Pierre Riché, Philippe Le Maitre, *Invațiile barbare*, Traducere, cuvânt înainte și note de Ecaterina Lung, Editura Corint *Microsinteze*, București, 2000, p. 38.

În funcție de justificările propuse și aduse la o masă rotundă, pe de-o parte de mase, pe de alta de elite²⁹, împărțim sfera artistică în „aspecte barbare ale artei” și „aspecte acreditate³⁰ ale artei”. Indiferent de ce părere suntem, importanța disocierii celor două tipuri de aspecte ale artei zilelor noastre, nu este de a discredita una sau alta ci mai cu seamă de a evidenția pe cele negative spre a ne feri de ele.

---

²⁹ Suzi Gablik, *op. cit.*, p. 125.

³⁰ Iar când mă refer la aspecte acreditate ale artei am în vedere acele tipuri artistice despre care am spus că se înscriu în canoanele descrise și acceptate de foruri specifice cu autoritate.

Radu CHIALDA, absolvent al Facultății de Filosofie, Universitatea "Al. I. Cuza" din Iași (2006) și al Masteratului de Filosofia Artei și Management Cultural (2008). În prezent, doctorand al aceleiași facultăți. Competențe în filosofia culturii și a mentalităților, retorică, hermeneutică ș.a.. Profesor de științe socio-umane la liceu, artist platic, scriitor experimental. Email: chialdabyvass@yahoo.com